

מראי מקומות - יבמות

סח.

א. סד"א הואיל ומדאורייתא קניא לי וביאתו ביאה, אימא לוכיל, קמ"ל עשו ביאת בן ט' וכו'

נח' הראשונים בביאור דברי הגמ' כאן. שי' רש"י בקידושין (ט). היא דבאמת הבן ט' יבם יכול לקנות יבמתו מדאורייתא, ולדבריו אתי' הגמ' כפשוטה, דהי' שפיר שייך לומר דקטן יבם בן ט' יכול להאכיל יבמתו שבא עליה, שהרי קנאה, ובה ביאר הגמ' דכיון דעשוה כמאמה ממילא אינו יכול להאכיל תרומה, ומדרבנן הוא. אבל תוס' כאן [ולשיטתו בקדושין שם] ס"ל דאין היבם קטן קונה אותה מן התורה כלל, ולדבריו ביאור הסוגיא הוא דה"א דכיון ד"קניא לי", דהיינו דזקוקה לו, וביאת בן ט' ביאה הוא [בעלמא], וגם לא בעינן כוונה בביאת יבום, ס"ד דבאמת קני לה מן התורה וממילא אוכלת, קמ"ל דכל הדין דיבם יכול לקנות יבמתו הוא רק מדרבנן. וע' בריטב"א דביאר באופן אחר, דהק' היכי קני לה מדאורייתא, הא כמאמר שויוה רבנן ומדרבנן הוא. ותי' דהא באמת אפי' שומרת יבם יכולה לאכול תרומה מדאורייתא, וכאירוסין דעלמא [זוה תלוי במח' ראשונים], ורק מדרבנן גזרו שלא תאכל עד שתבעל. וא"כ, הי' שייך לומר דכיון דמדאורייתא אוכלת, ומדרבנן אמרי' דהביאה מהני, א"כ י"ל דבין מדאורייתא ובין מדרבנן אוכלת, ושפיר יכולה לאכול. וקמ"ל דכיון דאין ביאתו קנין מן התורה, עשאוה כשומרת יבם רגילה שאינה אוכלת.

ב. בבן ט' שנים ויום א' דהנך פסולים קתני דפסלי בביאתן

דהיינו, זהו בבן ט' ודאי, וחדידשה המשנה דאפי' בבן ט' ספק הדין כן, דיכול לפוסלה בביאתו. והק' תוס', כיון דספק הוא, למה לא מוקמינן לי' על חזקת קטנות שלו, עכ"פ לענין תרומה. ותי' דמיירי כשבא לפנינו כשהי' כבר בן ט', וא"כ הגם דבשעת הביאה הי' ספק בן ט', כיון דעכשיו בן ט' ודאי הוא, א"כ לא מוקמינן לי' על חזקה שלו. ובביאור תי' התוס' נח' האחרונים, רבו של המהרי"ט (הובא בשו"ת מהרי"ט א', י"א) כ' כפשוטו, דהשאלה היא מתי בא לפנינו, אם כשבא לפנינו כבר בן ט', אז יש ריעותא בחזקה דמעיקרא, ואין יכולין לסמוך עליו. אבל המהרי"ט עצמו (שם) כ' דחזקה זו דקטן הוא הרי

היא עשויה להשתנות. וכיון שכן, בשלמא אם הי' בא לפנינו כשהי' עדיין ספק, אז א"כ, הגם דודאי גם בכה"ג נחשב חזקה העשויה להשתנות, מ"מ "טפי הוה לן לאוקמי' בחזקת קטן כמו שהי' מקודם ונוקי איתתא בחזקת כשרות. להכי כ' תוס' כגון דהשתא דאתי קמן הוא ודאי בן ט', וכיון שכן הורעה חזקתו הראשונה, וחזקת כשרות נמי הורעה, שנאמר כמו שהוא עכשיו אפשר שהי' כן מקודם ונפסלה בביאתו". (ולדבריו מיושב ג"כ למה לא מוקמינן לה על חזקת כשרות שלה, דהי' ק', דאף אם אין לו חזקת קטנות, סגי בחזקת כשרות שלה. ולדבריו הביאור הוא דיש ריעותא בחזקת כשרות שלה, הואיל ובא לפנינו כשהוא גדול) וע' שב שמעתתא (ש"ג, מפרק י' ואילך) שכ' להק' טובא על יסוד זה של המהרי"ט דחזקה העשויה להשתנות אינה חזקה. ובפי"ג כ' לבאר דברי תוס' באו"א, דכיון דכבר ביארו תוס' דהשאלה היא רק לענין תרומה, א"כ יש לבאר דכוונת תוס' היא דכיון דקיי"ל בריש נדה דמחמירין בקדשים ובתרומה ליזיל בתר שעת מציאתן, א"כ י"ל דה"ה הכא, כיון דהקטן בא לפנינו כשהוא ודאי בן ט', א"כ שפיר הולכין בתר שעת מציאתן לענין תרומה [וע' רווחא שמעתתא שם שהביא שגם הבית מאיר (אה"ע ו', ט') ביאר דברי התוס' כן].

ג. מנא הני מילי וכו'

העיר הרשב"א, הא לכל השיטות לעיל (סא-סא): דס"ל דכל הנבעלת בביאת איסור נעשית זונה, א"כ ודאי אסורה בתרומה, ולמה צריך קרא. וכ' דע"כ סוגיין אתי לפי שי' ר' אליעזר דזונה כשמה, דהיינו דעבר באיסור אשת איש, ובלא"ה אינה זונה, ולדבריו צריכין אנו להביא מקור לאסור תרומה לנבעלת מחייבי כריתות ולאווין. ועוד כ', די"ל דסוגיין אתי' כשי' רבה, דס"ל לעיל (נו) דכל דבאונס לאו שמי' זונה, ובסוגיין מבואר דמ"מ אסורה בתרומה, ולזה צריך קרא.

ד. אמר קרא ובת כהן כי תהי' לאיש זר

ע' בקובץ הערות (סוף סי' מ"ד) שהביא מח' הראשונים בגדר הפסול של מי שנבעלה לפסול לה. דתוס' לעיל (טו: ד"ה מה לאלמנה) ורש"י בריש הערל ס"ל דהתורה חידשה דנתחללה ע"י ביאתו ונעשית חללה. אבל הרשב"א בריש הערל חולק על רש"י וס"ל דנעשית זונה.